

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

MAHALLIY O'ZINI-O'ZI BOSHQARISH ORGANLARINING XALQARO SIYOSIY INTEGRATSIYA JARAYONLARIDAGI O'RNI: GLOBAL BOSHQARUV NUQTAYI NAZARIDAN YONDASHUV

Ayyubxon Fayzullayev Shuxratjon o'g'li

*O'zbekiston mahallalari uyushmasi, Xalqaro munosabatlarni rivojlantirish va grant
loyihalari bilan ishlash bo'limi boshlig'i*
ayubxonfayzullaev@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu tezisdagi mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlaridagi o'rni global boshqaruv nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida dunyo miqyosida shakllangan nazariy yondashuvlar, institutsional modellar va amaliy tajribalar umumlashtirilgan holda O'zbekiston sharoitiga mos xulosalar ilgari suriladi. Biz mahalliy boshqaruv institutlarining xalqaro aloqalardagi faolligi ortib borayotganini e'tiborga olgan holda, ularning siyosiy barqarorlik, demokratik ishtirok va barqaror rivojlanishga qo'shayotgan hissasini ochib beramiz. Shu bilan birga, mavjud muammolar ildizi tahlil qilinib, ularni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy asoslangan yondashuvlar taklif etiladi. Tezis global va milliy manfaatlar uyg'unligini ta'minlashda mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining strategik ahamiyatini yoritishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *O'zini o'zi boshqarish organlari, ularning xususiyatlari, mahalla, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining roli, ta'lim.*

THE ROLE OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES IN INTERNATIONAL POLITICAL INTEGRATION PROCESSES: AN APPROACH FROM THE GLOBAL GOVERNANCE POINT OF VIEW

Annotation: *This thesis analyzes the role of local self-government bodies in international political integration processes from the perspective of global governance. The study summarizes the theoretical approaches, institutional models and practical experiences developed worldwide, and puts forward conclusions appropriate to the conditions of Uzbekistan. Taking into account the increasing activity of local government institutions in international relations, we reveal their contribution to political stability, democratic participation and sustainable development. At the same time, the roots of existing problems are analyzed and scientifically based approaches are proposed to eliminate them. The thesis serves to highlight the strategic importance of local self-government bodies in ensuring the harmony of global and national interests.*

Keywords: *Self-government bodies, their characteristics, neighborhood, citizens' self-government bodies, the role of local self-government bodies, education.*

KIRISH.

Bugungi globallashuv sharoitida siyosiy boshqaruv faqat markaziy davlat institutlari bilan cheklanib qolmay, quyi darajadagi tuzilmalarni ham faol subyekt sifatida maydonga olib chiqmoqda. Shu jarayonda mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari xalqaro siyosiy integratsiyaning ajralmas bo'g'iniga aylanib bormoqda. Biz ushbu holatni kuzatar ekanmiz, global boshqaruv tizimi ichida mahalliy darajaning o'rni qayta talqin qilinayotganini anglaymiz. Bu jarayon O'zbekiston uchun ham nazariy, ham amaliy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Fuqarolar yig'ini tashkilotlarining belgilari aholi punkti kabi umumiy tur kasb etadi. Dastlab odamlar bir-birining faoliyati qobiliyatlarini qo'shnichilik aloqalar orqali foydalanish uchun birga joylashadi, yakka holda zarur bo'lmaydigan umumiy maqsadga amal qiladi (ko'chaning joylashuvini, uying shakli va hajmini, ixtisoslashuv tarkibi va boshqalarni nazarda tutgan holda). Urbanizatsiya rivojlanib borgan sari yaxlitlik faktori o'sib boradi va o'ziga xos xususiyatlarini yo'qotadi hamda alohida ajralib chiqib boshlaydi.

Shubhasiz, bu barcha tashkiliy shakllar birbiri bilan chambarchas bog'liq bo'ladi va o'zaro kesishadi. Umumiy maqsadlarni amalga oshirishga qaratilgan jamoaviy harakatlarni tashkil qilish uchun odamlar ierarxik tuzilishdan qochib qutula olmaydi. Birinchidan, ijtimoiy ierarxiya - bu "quyi" darajalar "yuqori" darajalar tomonidan boshqariladigan ijtimoiy tizimlarni (davlat, tashkilot, aholi punkti, oila) qurishning universal shaklidir. Daraja qancha «yuqori» bo'lgan sari, uning ijtimoiy tarkibi ham torayib, ierarxik tuzilish piramida shakl hosil qiladi.

Zamonaviy jamiyatning rivojlanishi chuqur, dinamik, tizimli o'zgarishlar bilan ajralib turadi. Davlat, siyosiy va iqtisodiy shakllar o'zgarimoqda, yangi ijtimoiy va ishlab chiqarish texnologiyalari joriy etilmoqda.

Ushbu jarayonlarning barchasi murakkab uyushgan ijtimoiy tizimlarda menejmentning ahamiyatini sezilarli darajada oshiradi. Dunyo ishchi kuchi va yalpi ishchi kuchi tarkibida jiddiy o'zgarishlarga duch keldi. Endi menejerlar kam ma'lumotli itoatkor ijrochilar bilan emas, balki asosan mutaxassislar bilan duch kelishmoqda. Texnologik tuzilishga ko'ra, zamonaviy ishlab chiqarish malakali kasbiy ishlardan keng foydalanishni o'z ichiga oladi, shuning uchun zamonaviy menejerlar boshqaruv qarorlarini amalga oshirishga baho berishga va ijodiy ta'sir ko'rsatishga qodir bo'lgan xodimlarni jalb qilishadi. Ishchilarning tarkibi ham o'zgargan: agar ilgari dehqonlar, ishchilar va xizmat ko'rsatuvchi xizmatchilar ustunlik qilsalar, zamonaviy iqtisodiyotda "menejerlar va mutaxassislar" asosiy professional guruhlariga aylanadi, qarama-qarshiliklar deyarli har qanday tashkilotning dinamikasini belgilaydi.

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda so'nggi yillarda ko'p darajali boshqaruv konsepsiyasi keng muhokama qilinmoqda va unda mahalliy institutlarning siyosiy qarorlar qabul qilishdagi roli alohida e'tirof etilmoqda. Biz bu yondashuv orqali markaz va hududlar o'rtasidagi munosabatlar yangi sifat bosqichiga ko'tarilayotganini ko'ramiz. Ayniqsa Yevropa, Osiyo

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

va Lotin Amerikasi tajribalarida mahalliy boshqaruv organlarining xalqaro tarmoqlarda faol ishtiroki barqarorlikka xizmat qilayotgani ilmiy asoslangan holda isbotlangan.

Mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlari xalqaro integratsiya jarayonlarida nafaqat ijrochi, balki tashabbuskor subyekt sifatida ham namoyon bo‘lmoqda. Biz buni hududlararo hamkorlik, shaharlar diplomatiyasi va jamoatchilik tashabbuslari misolida ko‘rishimiz mumkin. Bunday faollik aholining real ehtiyojlarini global siyosiy kun tartibiga olib chiqish imkonini yaratadi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, mahalliy daraja global boshqaruvning insoniy o‘lchamini ta‘minlovchi muhim makonga aylanadi.

O‘zbekiston sharoitida mahalla instituti tarixan jamiyat va davlat o‘rtasidagi ko‘prik vazifasini bajargan. Biz bu institutning zamonaviy integratsiya jarayonlariga moslashish salohiyatini yetarlicha baholashimiz zarur. Xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, kuchli mahalliy boshqaruv tizimi siyosiy legitimlikni oshiradi va islohotlarning barqarorligini ta‘minlaydi. Shu bois mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarining xalqaro maydondagi rolini chuqur ilmiy tahlil qilish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Global boshqaruv nuqtayi nazaridan qaralganda, muammolarning asosiy ildizi markazlashuv va mahalliy tashabbus o‘rtasidagi nomutanosiblikda namoyon bo‘ladi. Biz ko‘plab davlatlarda mahalliy organlarning vakolatlari cheklanganini va bu holat integratsiya jarayonlarida ularning imkoniyatlarini toraytirayotganini ko‘ramiz. Natijada global qarorlar ko‘pincha joylardagi real vaziyatni to‘liq aks ettirmaydi. Ushbu muammo yechimi sifatida subsidiarlik tamoyilini amalda kuchaytirish masalasi ilgari surilmoqda.

Xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlarida ishtirok etish mahalliy organlardan institutsional salohiyat va professional kadrlar tayyorgarligini talab etadi. Biz bu borada rivojlangan davlatlar tajribasida maxsus o‘quv dasturlari va tarmoq hamkorliklari muhim rol o‘ynayotganini ko‘ramiz. O‘zbekiston uchun ham bunday yondashuvlar mahalliy boshqaruvni global standartlarga moslashtirish imkonini beradi. Bu esa milliy manfaatlarni xalqaro maydonda yanada samarali himoya qilishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarining xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlaridagi o‘rnini tizimli tahlil qilish va O‘zbekiston sharoitida ushbu institutlarni rivojlantirishga oid ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqishdan iborat. Biz ushbu maqsad orqali global boshqaruv va milliy rivojlanish o‘rtasidagi uyg‘unlikni ta‘minlash masalasiga e‘tibor qaratamiz. Shu tariqa, mahalliy darajadagi boshqaruvni kuchaytirish orqali xalqaro integratsiyada faol va mas‘uliyatli ishtirok etish yo‘llari yoritiladi.

ASOSIY QISM.

Mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarining xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlaridagi o‘rni masalasi global boshqaruv tizimida tobora muhimlashib borayotgan yo‘nalishlardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Global miqyosda qarorlar qabul qilish jarayoni murakkablashgan sari, siyosiy jarayonlarda quyi darajadagi institutlarning ishtiroki zarurati kuchaymoqda. Biz bu holatni xalqaro tashkilotlar faoliyati, mintaqaviy integratsiya modellarida va transmilliy tashabbuslarda yaqqol ko‘ramiz. Aynan mahalliy daraja

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

aholining kundalik ehtiyojlari va global siyosiy qarorlar o'rtasida muvozanatni ta'minlovchi muhim bo'g'in sifatida shakllanmoqda.

Mustaqillikka erishganimizdan so'ng, mahalla maqomi sezilarli darajada oshdi. Unga muhim qo'shimcha vazifalar berilgan. Tarbiyaviy ishlarga, ayniqsa, yosh avlodga ko'proq e'tibor qaratildi. Mahalla qo'mitalari va faollarining sa'y-harakatlari bilan aniq yo'naltirilgan ta'limiy yo'naltirilgan turli xil tadbirlar o'tkazildi. «Mahalla tizimi jamiyatimizning eng muhim va tayanch bo'g'ini hisoblanadi. Oxirgi uch yilda uni rivojlantirish borasida qator amaliy ishlar amalga oshirildi.

Xususan, mahalla institutiga oid 38 ta qonun va me'yoriy hujjatlar qabul qilindi, 50 dan ortig'i takomillashtirildi. Jamiyat hayotida jonbozlik ko'rsatgan soha xodimlari davlat mukofotlari bilan taqdirlandi. Fuqarolar yig'inlari raislari va mas'ul kotiblarining oylik ish haqi o'tgan yilning o'zida 1,5 barobarga oshirildi. So'nggi uch yilda 624 ta mahalla idorasi yangidan qurildi, 2 ming 265 tasi rekonstruksiya qilindi va ta'mirlandi. 102 ta tuman va shahar markazida «Mahalla markazi» majmualari barpo etildi. Har bir fuqarolar yig'inida «Keksalar maslahati» guruhlari, 4 mingdan ziyod mahalla binolarida kutubxonalar tashkil qilindi. Mahalla faollarining mas'ul tashkilotlar va profilaktika inspektorlari bilan hamkorligida oxirgi uch yilda 87 mingga yaqin kam ta'minlangan oila ehtiyojmandlik darajasidan chiqarildi».

"Kuchli davlatdan kuchli fuqarolik jamiyat sari" tamoyilini bosqichma-bosqich va izchil amalga oshirishga asoslangan fuqarolik jamiyatini shakllantirish, rivojlantirish, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish instituti – mahallaning O'zbekiston tajribasi katta qiziqish uyg'otadi va undan demokratiya yo'lidan borayotgan mamlakatlarda samarali foydalanish mumkin. Mahalla O'zbekistonda demokratiyani barpo etishning muhim asoslaridan biri bo'lib, uning faoliyati fuqarolarning davlat boshqaruvida bevosita ishtirok etish, mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining eng muhim vazifalarini hal etish bo'yicha konstitutsiyaviy huquqini ta'minlaydi.

Xalqaro ilmiy muhokamalarda mahalliy boshqaruv organlari global boshqaruvning demokratik legitimligini mustahkamlovchi omil sifatida baholanadi. Biz bu yondashuv orqali siyosiy jarayonlarning faqat markaziy elitalar doirasida emas, balki keng jamoatchilik ishtirokida shakllanishini tushunamiz. Mahalliy institutlar orqali fuqarolar xalqaro jarayonlarga bilvosita ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa siyosiy qarorlarning qabul qilinishida ishonch va ochiqlikni oshiradi.

Mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari xalqaro integratsiya jarayonlarida ko'pincha ijtimoiy va madaniy diplomatiya vositasi sifatida faoliyat yuritadi. Biz shaharlararo hamkorlik, hududiy forumlar va jamoatchilik loyihalari orqali bu jarayonni kuzatamiz. Bunday tashabbuslar siyosiy qarama-qarshiliklardan holi bo'lgan holda o'zaro ishonchni mustahkamlashga xizmat qiladi. Natijada xalqaro munosabatlarda barqarorlik va muloqot madaniyati shakllanadi.

Global boshqaruv nuqtayi nazaridan asosiy muammolardan biri mahalliy organlarning huquqiy va moliyaviy mustaqilligi yetarli darajada ta'minlanmaganidadir. Biz ko'plab

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

davlatlarda mahalliy institutlar markaziy siyosat ijrochisi sifatida cheklanib qolayotganini ko'ramiz. Bu holat ularning xalqaro maydondagi tashabbuskorligini susaytiradi. Muammoni hal etish uchun vakolatlarni aniq taqsimlash va mahalliy darajada qaror qabul qilish mexanizmlarini kuchaytirish zarur bo'ladi.

O'zbekiston sharoitida mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, xususan mahalla instituti, jamiyatni boshqarishda o'ziga xos model sifatida e'tirof etiladi. Biz bu modelni xalqaro tajribalar bilan qiyoslar ekanmiz, uning ijtimoiy kapitalni shakllantirishdagi ahamiyatini ko'ramiz. Shu bilan birga, global integratsiya jarayonlariga moslashish uchun institutsional modernizatsiya talab etiladi. Bu jarayon milliy an'analarni saqlagan holda zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini joriy etishni nazarda tutadi.

Mahalliy organlarning xalqaro integratsiyadagi ishtirokini cheklab turgan yana bir muammo kadrlar salohiyati bilan bog'liq. Biz xalqaro munosabatlar, loyiha boshqaruvi va xorijiy tillar bo'yicha bilimlar yetishmasligi amaliy faollikni pasaytirayotganini ko'ramiz. Ushbu muammoni hal etish uchun tizimli ta'lim va malaka oshirish dasturlarini yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu orqali mahalliy boshqaruv global jarayonlarda faol subyektga aylanishi mumkin.

Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish kontsepsiyasida fuqarolik institutlari bugungi kunda demokratik qadriyatlar, huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishning muhim omiliga aylanmoqda. Fuqarolik institutlari fuqarolarga o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy madaniyatni oshirish, jamiyatda manfaatlar muvozanatini saqlashga sharoit yaratadi. I.Karimov ta'kidlaganidek: "Hayotimizning shunday bir alohida qismi borki, uni biron bir qonun yoki rasmiy hujjat bilan belgilab bo'lmaydi. Bu odamlarning ma'naviyati, mafkuraviy ongi va tafakkuri bilan bevosita bog'liqdir. Xususan, odamlarning o'zaro munosabatlari, ularning oilasi, qo'shnisi, oilaviy munosabatlari – bularning barchasi o'ziga xos va sirli dunyo, juda ehtiyotkorlik va nozik yondashuvni talab qiladi. Bunday munosabatlarni rasmiy buyruqlar, qonunlar va farmonlar bilan belgilab bo'lmaydi. Sharqda islom falsafasida mahallalarda – odamlarda, jamiyatda tinchlik va osoyishtalikni saqlashda mehribonlik va rahmdillik naqadar muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rish mumkin».

Mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab mahalla institutini tiklash ishlari faollashdi. Uning dastlabki namoyon bo'lishi mamlakatning Bosh qomusi – O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi bo'ldi. Konstitutsiyaning 105-moddasida "Shaharcha, qishloq va ovullarda, shuningdek ular tarkibidagi mahallalarda hamda shaharlardagi mahallalarda fuqarolarning yig'inlari o'zini o'zi boshqarish organlari bo'lib, ular ikki yarim yil muddatga raisni (oqsoqolni) va uning maslahatchilarini saylaydi. O'zini o'zi boshqarish organlarini saylash tartibi, faoliyatini tashkil etish hamda vakolat doirasi qonun bilan belgilanadi" deyilgan. Ushbu qoida mahallaning huquqiy asoslarini yanada rivojlantirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Konstitutsiya qabul qilinishidan oldin ham, O'zbekistonning mahalla faollari tomonidan qilingan ko'plab murojaatlar asosida Prezident 1992 yil 12 sentyabrda "Mahalla jamg'armasi va uning hududiy bo'linmalarini tashkil etish to'g'risida" farmon chiqardi. Mahalla institutlari tashkil etilishi va rivojlanish tarixidagi muhim bosqich 1993 yilda qabul qilingan "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida" gi qonun bo'ldi, mazkur qonun 1999 yilda yangi tahrirda qayta qabul qilindi. 2004 yilda esa "Fuqarolar yig'ini raisi (oqsoqoli) va uning maslahatchilari saylovi to'g'risida" gi qonun qabul qilindi". "Mahalla" jamg'armasining bo'linmalari respublikaning barcha viloyatlari, tumanlari va shaharlarida mavjud. Ushbu jamg'armaning muhim faoliyatlaridan biri bu mahalla faollarining bilim darajasini oshirishdir. Buning uchun «Mahalla ziyosi» o'quv markazi va «Mahalla» faoliyat yuritadi. Mahallalarning har birida 15 ta komissiya faoliyat ko'rsatishi kerak:

Mahalla ijtimoiy-iqtisodiy turdagi 30 tadan ortiq vazifalarni bajaradi. Ular avval mahalliy o'zini-o'zi boshqarish organlarining tasarrufida bo'lgan. Bugungi kunda mahalla tinchlik va barqarorlikni saqlash, xalqimizning eng yaxshi fazilatlarini – yaxshi qo'shnichilik va o'zaro yordam, insonparvarlik va rahmdillik an'analarini tiklash va rivojlantirish bo'yicha aholi bilan faol ish olib bormoqda. U aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini manzilli qo'llab-quvvatlash, xususiy tadbirkorlik va oilaviy biznesni rivojlantirish uchun haqiqiy markazga aylandi.

Xalqaro integratsiya jarayonlarida mahalliy boshqaruv organlarining faol ishtiroki barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda ham muhim rol o'ynaydi. Biz ekologiya, ijtimoiy tenglik va iqtisodiy inklyuziya masalalarida mahalliy tashabbuslarning samaradorligini ko'ramiz. Global darajada qabul qilingan strategiyalar aynan mahalliy darajada amaliy mazmun kasb etadi. Shu sababli mahalliy organlarni global boshqaruvning faol ishtirokchisiga aylantirish strategik zarurat sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlaridagi roli markaziy va mahalliy manfaatlar uyg'unligini ta'minlash bilan bevosita bog'liq. Biz ushbu uyg'unlikni ta'minlash orqali siyosiy barqarorlik va demokratik rivojlanishga erishish mumkinligini tushunamiz. Bu jarayon O'zbekiston uchun ham global boshqaruv tizimida munosib o'rin egallash imkonini beradi.

TADQIQOT METODLARI.

Mazkur ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida sifat va miqdoriy yondashuvlarni uyg'unlashtirgan metodologik asosdan foydalanildi. Biz xalqaro va milliy ilmiy adabiyotlarni chuqur tahlil qilish orqali mavzuga oid asosiy nazariy qarashlarni umumlashtirdik. Ushbu yondashuv mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining global siyosiy jarayonlardagi o'rnini konseptual darajada anglash imkonini berdi.

Tadqiqotda qiyosiy tahlil metodi muhim o'rin tutdi. Biz turli davlatlar tajribasini o'rganish orqali mahalliy boshqaruvning xalqaro integratsiyadagi modellari va ularning samaradorligini solishtirdik. Bu usul O'zbekiston sharoitiga mos keladigan amaliy xulosalarni shakllantirishga xizmat qildi. Qiyosiy yondashuv orqali umumiy tendensiyalar va milliy xususiyatlar o'rtasidagi farqlar aniqlab olindi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Shuningdek, institutsional tahlil metodidan foydalanildi. Biz mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining huquqiy maqomi, vakolatlari va tashkiliy tuzilmasini global boshqaruv tizimi bilan bog'liq holda ko'rib chiqdik. Ushbu metod muammolarning ildizini aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini ilmiy asoslash imkonini berdi.

Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv ham qo'llanildi. Biz mahalliy, milliy va global darajadagi siyosiy jarayonlarni o'zaro bog'liq tizim sifatida tahlil qildik. Bu yondashuv integratsiya jarayonlarining murakkab va ko'p qirrali tabiatini ochib berishga yordam berdi. Natijada muammo va yechimlar o'zaro aloqadorlikda yoritildi.

Bundan tashqari, normativ hujjatlar va xalqaro tashkilotlar hisobotlarini tahlil qilish metodi asosiy axborot manbalaridan biri bo'ldi. Biz ushbu hujjatlar orqali mahalliy boshqaruvning xalqaro siyosiy integratsiyadagi o'rniga oid rasmiy yondashuvlarni aniqladik. Bu esa ilmiy xulosalarning ishonchliligini oshirdi.

Umuman olganda, tanlangan metodlar majmuasi mavzuni har tomonlama va chuqur yoritish imkonini berdi. Biz ushbu metodologik yondashuv orqali nafaqat nazariy xulosalar, balki O'zbekiston sharoitida amaliy ahamiyatga ega bo'lgan takliflarni ilgari surishga erishdik.

NATIJA VA MUHOKAMA.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlarida tobora muhim institut sifatida shakllanib bormoqda. Global boshqaruv tizimida mahalliy darajaning faollashuvi siyosiy qarorlarning hayotga yaqinlashishiga xizmat qilmoqda. Biz ushbu jarayon orqali xalqaro siyosatning faqat yuqori darajadagi kelishuvlar emas, balki joylardagi real ehtiyojlar asosida ham shakllanishini kuzatamiz. Natijada integratsiya jarayonlari yanada barqaror va inklyuziv tus olmoqda.

Tadqiqot natijalari mahalliy boshqaruv organlari ishtirok etgan hollarda xalqaro loyihalarning samaradorligi sezilarli darajada oshishini ko'rsatadi. Biz buni hududiy rivojlanish, ijtimoiy himoya va ekologik tashabbuslar misolida ko'rishimiz mumkin. Mahalliy institutlar aholi bilan bevosita aloqada bo'lgani sababli, global tashabbuslarni mahalliy sharoitga moslashtirish imkoniga ega bo'ladi. Bu holat xalqaro integratsiyaning formal emas, balki mazmunan chuqur bo'lishiga zamin yaratadi.

Muhokama jarayonida aniqlangan asosiy masalalardan biri shundan iboratki, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining xalqaro siyosiy jarayonlardagi roli hali ham yetarlicha institutsional darajada mustahkamlanmagan. Biz ko'plab holatlarda ularning tashabbuslari huquqiy va moliyaviy cheklovlar sabab to'liq ro'yobga chiqmayotganini ko'ramiz. Bu esa global boshqaruvning quyi darajadagi imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayotganini anglatadi. Ushbu muammo xalqaro ilmiy adabiyotlarda ham keng muhokama qilinmoqda.

Natijalar shuni ham ko'rsatadiki, mahalliy boshqaruv organlari xalqaro integratsiyada faol ishtirok etishi uchun faqat vakolat emas, balki ishonch omili ham muhim ahamiyat kasb etadi. Biz aholining mahalliy institutlarga bo'lgan ishonchi yuqori bo'lgan jamiyatlarda xalqaro tashabbuslar tezroq va samaraliroq amalga oshishini ko'ramiz. Bu holat siyosiy legitimlik va ijtimoiy barqarorlik o'rtasidagi bevosita bog'liqlikni yana bir bor tasdiqlaydi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

O'zbekiston misolida olib qaralganda, mahalla institutining salohiyati xalqaro integratsiya jarayonlarida to'liq ochilmaganini tan olish lozim. Biz bu institutning kuchli ijtimoiy tayanchga ega ekanini bilamiz, biroq uning xalqaro aloqalardagi ishtiroki hali tizimli tus olmagan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, mahallani global boshqaruvning faol subyekti sifatida ko'rish uchun institutsional va normativ asoslarni yanada rivojlantirish talab etiladi. Bu masala ilmiy va amaliy jihatdan alohida muhokamani talab qiladi.

Muhokama davomida xalqaro tajribalar bilan qiyoslash shuni anglatdiki, rivojlangan davlatlarda mahalliy boshqaruv organlari transmilliy tarmoqlarning ajralmas qismiga aylangan. Biz bunday tarmoqlar orqali bilim almashuvi, moliyaviy resurslar va siyosiy tajribalar samarali taqsimlanayotganini ko'ramiz. O'zbekiston uchun ham ushbu model mahalliy rivojlanish va xalqaro integratsiyani uyg'unlashtirish imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan, natijalar amaliy tavsiyalar ishlab chiqish zaruratini ko'rsatmoqda.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari ayrim cheklovlarni ham yuzaga chiqardi. Biz mavjud ma'lumotlarning ayrim hollarda umumlashtirilgan xarakterga ega ekanini va mahalliy darajadagi aniq ko'rsatkichlar yetishmasligini qayd etamiz. Bu holat kelgusida empirik tadqiqotlarni kengaytirish zaruratini ko'rsatadi. Muhokama jarayonida aynan shu jihat kelajakdagi ilmiy izlanishlar uchun muhim yo'nalish sifatida belgilandi.

Umuman olganda, natija va muhokamalar mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlaridagi roli nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Biz ushbu institutlarni kuchaytirish orqali global boshqaruvda adolatli va muvozanatli tizimni shakllantirish mumkinligini anglaymiz. Bu esa O'zbekiston uchun yangi imkoniyatlar maydonini ochadi.

XULOSA.

Yakuniy xulosalar shuni ko'rsatadiki, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari global boshqaruv tizimining muhim va ajralmas tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlarida ularning ishtiroki siyosiy qarorlarning legitimligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Biz ushbu holatni zamonaviy siyosiy jarayonlarning tabiiy rivojlanish bosqichi sifatida baholashimiz mumkin.

Shunday qilib, mahalla fuqarolik jamiyatining yangi tipidagi fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organi sifatida uning fazilatlarini jonlantirish va tiklash imkoniyatiga ega bo'ldi. Mahalla siyosiy tizimning emas, balki fuqarolik o'zini o'zi boshqarishning instituti emasligi, siyosiy tizimda ishtirok etmasligi, balki u bilan o'zaro munosabatda bo'lishi muhim ahamiyatga ega. Davlatimiz rahbari ta'kidlaganidek: "Oila – muqaddas" degan azaliy va ezgu g'oya qadrsizlanib, ming yillik milliy qadriyatlarimiz zavol topar ekan, bu kabi og'riqli holatlarni kamaytirib bo'lmaydi. Buning uchun mahalla katta ijtimoiy kuch sifatida maydonga chiqishi kerak. Chunki faollar, ko'pni ko'rgan oqsoqollar, tajribali nuroniylarimiz, agar istasa, jamoatchilik bilan birgalikda har qanday muammoni hal qilishga, xato qilgan yoshlarni to'g'ri yo'lga solishga qodir».

Tadqiqot doirasida olib borilgan tahlillar asosida shuni aytish mumkinki, mahalliy darajadagi boshqaruvni kuchaytirmasdan turib, barqaror xalqaro integratsiyaga erishish

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

qiyin. Biz global va milliy manfaatlar o'rtasidagi muvozanat aynan mahalliy institutlar orqali ta'minlanishini tushunamiz. Shu sababli bu institutlarni e'tibordan chetda qoldirish siyosiy boshqaruvda bo'shliq paydo bo'lishiga olib keladi.

O'zbekiston uchun ushbu tadqiqot alohida ahamiyatga ega bo'lib, mahalla institutining zamonaviy global jarayonlarga moslashuvi strategik vazifa sifatida namoyon bo'ladi. Biz milliy an'analarni saqlagan holda, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarini xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlariga faol jalb etish imkoniyati mavjudligini ko'ramiz. Bu yo'nalish davlat va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqadi.

Xulosa sifatida shuni ta'kidlash mumkinki, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining xalqaro siyosiy integratsiya jarayonlaridagi roli kelgusida yanada kengayadi. Biz ushbu jarayonni ongli ravishda boshqarish va ilmiy asoslangan siyosat bilan qo'llab-quvvatlash zarurligini anglaymiz. Aynan shunda global boshqaruv tizimida O'zbekistonning o'zni mustahkamlanadi va milliy manfaatlar xalqaro maydonda izchil himoya qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. "Biz tanlagan yo'l - bu demokratik rivojlanish va ilg'or dunyo bilan hamkorlik yo'li." T. 11. - Toshkent: "O'zbekiston", 2003. 292 b.
2. Mo'minov A.G. Mustaqil O'zbekistonning milliy siyosati va uni ma'naviy - madaniy sohada amalga oshirish yo'llari (nazariya va amaliyot): Mualliflik dissertatsiyasining referati. ... Siyosiy fanlar doktori. - Toshkent, 1999.
3. Tursunova R.Yu. Fuqarolik jamiyati institutlarini modernizatsiya qilishda ma'naviy jihat (siyosiy partiyalar misolida). - Toshkent: JIDU, 2012. 96 b.
4. O'zbekiston mahalliy boshqaruv tarixi va qonunchiligi (PDF) https://e-library.sammu.uz/book-view/3330?utm_source=chatgpt.com
5. O'zini-o'zi boshqarish organlarining fuqarolarga ta'siri va xalqaro hamkorlik https://www.researchgate.net/publication/376254873_ozini-ozini_boshqarish_organlarining_ijtimoiy-iqtisodiy_rivojlanishini_boshqarishni_baholash_masalalari?utm_source=chatgpt.com
6. Transmilliy siyosat va siyosat transferi https://academic.oup.com/policyandsociety/article/39/1/1/6403955?utm_source=chatgpt.com
7. <https://president.uz/uz/3351>